
ESPAI NATURAL DE LES GUILLERIES- SAVASSONA

Dossier de l'educador

Exposició itinerant

Espai Natural de les
Guilleries-Savassona

Diputació
Barcelona

Xarxa de Parcs Naturals

1. LA FADRINETA DE SAU ENS EXPLICA EL PARC

L'exposició

«Espai Natural de les Guillerries-Savassona» és una exposició que vol donar a conèixer els valors naturals i culturals d'aquest espai protegit, i apropar-lo a la gent, sobretot als escolars.

Al llarg de l'exposició, la Maria, més coneguda com la Fadrineta de Sau, acompanyada del seu gos, el Nitó, obrirà les portes de l'Espai Natural als visitants. Ella el coneix molt bé perquè és la bandolera més coneguda d'aquestes terres!

El dossier

Aquest Dossier de l'educador presenta els continguts íntegres de l'exposició per tal que els docents que acompanyin el grup d'escolars tinguin accés previ als continguts de l'exposició i puguin preparar adequadament la visita.

El quadern fa algunes aclariments per interpretar els continguts de l'exposició, que es detallen en la taula següent.

Els continguts de l'exposició

Títol del plafó	Continguts
Espai Natural de les Guillerries-Savassona	La Fadrineta de Sau ens presenta el parc
Sota els cingles	La geografia i la geologia del parc
Un país de boires	El clima de l'espai natural
Els perfums del bosc	Sensacions del parc: aromes, colors i moviments
Les aulines	Els alzinars, els boscos i la fauna
Com m'agrada la fresca del bosc!	Els boscos caducifolis i les feines tradicionals de bosc
Aigua i roca	Els ecosistemes d'aigua
Una terra d'història	La història de l'Espai Natural
Verdaguer	El poeta del parc
Un parc per a tothom	La gestió del parc: la protecció, l'ús públic i el desenvolupament econòmic

LA FADRINETA DE SAU

Hola! Soc la Maria, però tothom em diu la Fadrineta de Sau. I aquest gosset tan bonic que m'acompanya és el Nitó.

I sabeu què? Soc la bandolera més coneguda d'aquestes terres!

Voleu que us ensenyi l'Espai Natural? Doncs seguiu-me...

A QUIN ARBRE LI CAUEN LES FULLES A L'HIVERN?

Et posem a prova. Ets capaç de dir-nos quins arbres perden la fulla a l'hivern (fulla caduca) i quins no (fulla perenne)?

Fes la teva tria i obre la finestra per veure si l'has encertada.

ARBRE	FULLA	RESPOSTA	SOLUCIÓ
 Pi roig		Perenne	Perenne
 Faig		Caduca	Caduca
 Roure		Caduca	Caduca
 Alzina		Caduca	Perenne
 Castanyer		Perenne	Caduca
 Grèvol		Caduca	Perenne

A quin arbre li cauen les fulles a l'hivern?

Al final del recorregut, l'exposició proposa als alumnes un joc interactiu no digital per aprofundir en el coneixement de la natura de l'Espai Natural, consistent a identificar les espècies de fulla caduca o perenne: el pi, el faig, un roure, l'alzina, el castanyer i el grèvol.

2. SOTA ELS CINGLES

Descripció del plafó

El plafó està dedicat a la geografia i la geologia de l'Espai Natural.

La geografia de l'Espai Natural

L'Espai Natural és un pont entre el Mediterrani i els Pirineus que integra elements paisatgístics variats que van des dels alzinars fins a les fagedes. Els contraforts de les Guillerries davallen cap a la riera Major i la vall de Sau, tancada pels cingles de Tavertet. A ponent trobem el sector més humanitzat i agrícola, en contacte amb la plana de Vic, que inclou l'indret de Savassona. El seu àmbit inclou 8.376 ha en l'àmbit de transició entre el sistema Transversal i la Serralada Prelitoral Catalana. L'ens gestor és el Consorci de l'Espai Natural de les Guillerries-Savassona, integrat pels municipis de Folgueroles, Sant Julià de Vilatorrada, Tavèrnoles, Vilanova de Sau i Sant Sadurní d'Osormort.

Roques de colors: la geologia i la geomorfologia

Els cingles que envolten el pantà de Sau constitueixen el paisatge més espectacular de l'Espai Natural. Els materials que els formen es van sedimentar successivament, ara fa uns seixanta-cinc milions d'anys, durant el període eocènic, i és per això que podem veure bandes de roca de colors diferents. Hi trobem margues, conglomerats i calcàries, sovint amb una abundant presència de fòssils. Les cingleres de Tavertet i Romegats són potser les més conegudes de l'Espai Natural. Per la seva banda, a la zona de Savassona són més característics els blocs de pedra.

SOTA ELS CINGLES

El meu pare, el Fadrí de Sau, va ser el bandoler més valent d'aquestes terres. Es deia Jaume i va néixer al poblet de Sant Romà de Sau, que avui dorm sota les aigües del pantà.

Ara la meua colla i jo ens encarreguem de defensar la gent que ho necessita. Per sort, sempre tenim on amagar-nos: heu vist quines cingleres més impressionants tenim al nostre Espai Natural?

Els Cingles de Tavertet són un marc espectacular per a l'embassament. En dies assolats, els contrastos de color són ben definits.

DADES GEOGRÀFIQUES DE L'ESPAI NATURAL

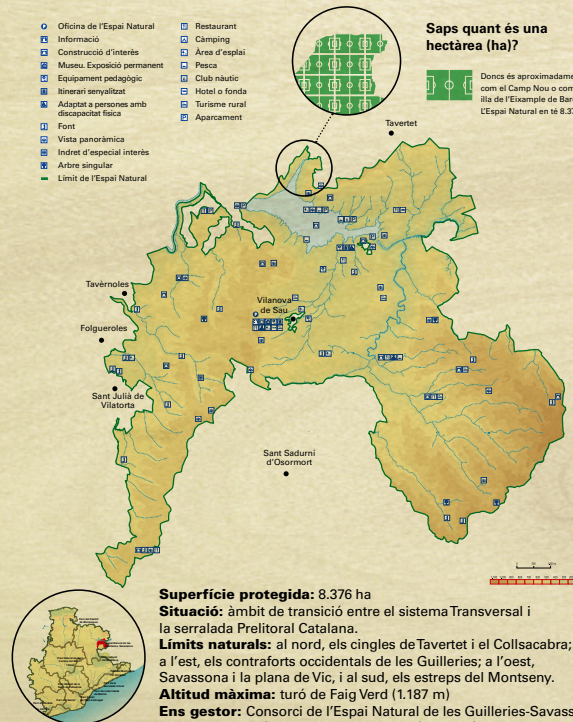
- Oficina de l'Espai Natural
- Informació
- Construcció d'interiors
- Museu. Exposició permanent
- Equipament pedagògic
- Itinerari senyalitzat
- Adaptat a persones amb discapacitat física
- Font
- Vista panoràmica
- Indret d'especial interès
- Arbre singular
- Límit de l'Espai Natural

- Restaurant
- Camping
- Àrea d'esplai
- Pesca
- Club nàutic
- Hotel o fonda
- Turisme rural
- Aparcament

Saps quant és una hectàrea (ha)?

Doncs és aproximadament com el Camp Nou o com una illa de l'Exemple de Barcelona. L'Espai Natural en té 8.376.

Superfície protegida: 8.376 ha

Situació: àmbit de transició entre el sistema Transversal i la serralada Prelitoral Catalana.

Límits naturals: al nord, els cingles de Tavertet i el Collsacabra; a l'est, els contraforts occidentals de les Guilleries; a l'oest, Savassona i la plana de Vic, i al sud, els estrets del Montseny.

Altitud màxima: turó de Faig Verd (1.187 m)

Ens gestor: Consorci de l'Espai Natural de les Guilleries-Savassona

Municipis del Consorci: Folgueroles, Sant Julià de Vilatorrada, Tavèrnoles, Vilanova de Sau i Sant Sadurn d'Osona (inclosos al Consorci de l'Espai Natural però no dins els límits del Pla Especial).

UN PAISATGE EXUBERANT

L'Espai Natural és un pont entre el Mediterrani i els Pirineus que integra elements paisatgístics variats, sempre exuberants, que van des dels alzinars fins a les fagedes. Els contraforts de les Guilleries davallen cap a la riera

Major i la vall de Sau, tancada pels cingles majestuosos de Tavertet. A ponent trobem el sector més humanitzat i agrícola, en contacte amb la plana de Vic, que inclou l'indret de Savassona.

Salt de la Minyona (VV)

Puig del Far (XV)

L'herba de Sant Segimon

És una planta endèmica del Montseny i les Guilleries i és típica dels espadats. El seu nom científic: Saxifraga, vol dir «trecna pedres».

(AP)

ROQUES DE COLORS

Els cingles que envolten el pantà de Sau constitueixen el paisatge més espectacular de l'Espai Natural. Els materials que els formen es van sedimentar, successivament, ara fa uns seixanta-cinc milions d'anys, durant el període eocènic, i és per això que podem veure bandes de roca de

colors diferents. Hi trobem margues, conglomerats i calcàries, sovint amb una abundant presència de fòssils. Les cingleres de Tavertet i Romegats són potser les més conegudes de l'Espai Natural. Per la seva banda, a la zona de Savassona són més característics els blocs de pedra.

Tavertet (IR)

Sant Feliu de Savassona (XV)

3. UN PAÍS DE BOIRES

Descripció del plafó

En aquest plafó, la Fadrineta ens parla del clima del territori, d'hiverns severos i estius frescos, i de com condiciona la vegetació i el paisatge. El plafó també ens convida a fer un passeig.

Les inversions tèrmiques

Les inversions tèrmiques són habituals a l'Espai Natural. La temperatura arran de terra és més baixa que dalt de la muntanya, i l'aire fred, més dens, no pot ascendir i queda retintut a les valls. Aquesta situació meteorològica fa que es generin boires abundants i mars de núvols, que amb la seva càrrega d'humitat tenen una influència molt positiva en la vegetació.

Un ecosistema divers

La biodiversitat de les Guillerries-Savassona és sorprenentment alta. Aquesta riquesa biològica respon a la varietat de relleus i a l'empremta d'una activitat humana molt antiga. Els ecosistemes agrícoles de la plana de Vic són a tocar dels cingles, del riu Ter, del pantà i d'una gran varietat de boscos en els quals es barregen vegetacions mediterrànies i eurosiberianes. La fauna de cada ambient és igualment rica i específica. Un país de biodiversitat.

Un passeig

Se'ns convida a fer un passeig mitjançant un vídeo. És una passejada tranquil·la, sense més pretensió que descobrir l'Espai Natural i fer una primera aproximació als elements més interessants del seu patrimoni cultural i natural. Que en gaudiu!

UN PAÍS DE BOIRES

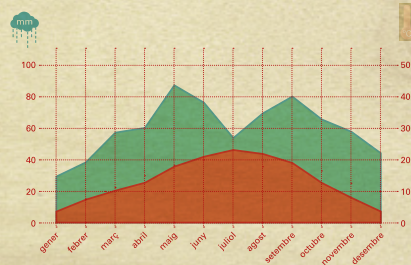

(AP)

De bon matí, la boira s'aixeca i veiem tota la vall, que s'estén al peu dels cingles grisos i vermells de Tavertet, envoltada dels boscos obscurs d'alzina i de roure. I al fons, entre els camps de blat, sempre pastura algun ramat d'ovelles, encara que ara se'n veuen moltes menys que anys enrere.

Diagrama ombrotèrmic

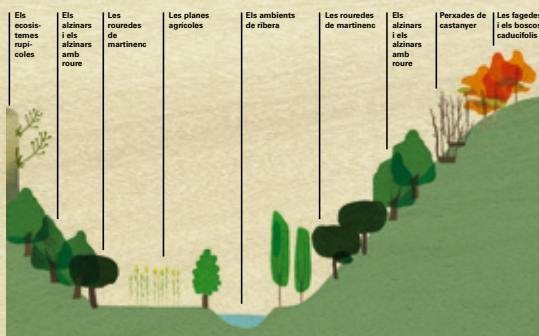
Aquest diagrama ens descriu el clima de l'Espai Natural. La corba superior (en blau) representa la precipitació, i la inferior (en vermell), la temperatura. L'area ombrejada amb verd entre les dues corbes indica un nivell suficient d'humitat per a la vegetació. A l'estiu, aquesta àrea s'aprima, cosa que indica un deficit d'humitat. Als cims, la precipitació és més alta i la temperatura més baixa.

UN ECOSISTEMA DIVERS

La biodiversitat de les Guilleries-Savassona és sorprenentment alta. Aquesta riquesa biològica respon a la varietat de relleus i a l'empremta d'una activitat humana molt antiga. Els ecosistemes agrícoles de la plana de

Vic són a tocar dels cingles, del riu Ter, del pantà i d'una gran varietat de boscos en els quals es barregen vegetacions mediterrànies i eurosiberianes. La fauna de cada ambient és igualment rica i específica. Un país de biodiversitat.

El perfil dels ambients naturals de les Guilleries-Savassona

LES INVERSIONS TÈRMiques

Les inversions tèrmiques són habituals a l'Espai Natural. Hi ha una inversió tèrmica quan la temperatura arran de terra és més baixa que dalt de la muntanya, i l'aire fred, més dens, no

pot ascendir i queda retintut a les valls. Aquesta situació meteorològica fa que es generin boires i mars de núvols, que amb la seva càrrega d'humitat tenen una influència positiva en la vegetació.

(XVI)

4. ELS PERFUMS DEL BOSC

Descripció del plafó

El plafó ens introdueix en el món de les sensacions que ens proporcionen els ecosistemes de l'Espai Natural, on destaquen les plantes aromàtiques, la fauna i les herbes remeieres.

En aquest sector l'exposició convida al joc, a la interacció i a la percepció mitjançant propostes on la vista, l'olfacte i la manipulació tenen un paper protagonista.

Un món d'aromes

Un dels interactius del plafó és el "Joc de les fragàncies" en el qual l'exposició convida a gaudir de les olors d'algunes de les herbes aromàtiques més comunes a la zona —el poliol, l'espígol i la farigola—, totes elles provinents dels olis essencials d'aquestes plantes. Sovint, aquesta característica s'ha intentat explicar com una estratègia adaptativa, per bé que no hi ha conclusions definitives. En tot cas, el gust fort de les essències, unit a la consistència llenyosa d'aquestes plantes, les fa menys atractives als herbívors.

El Joc dels animals

Un divertit i senzill joc manual, especialment adequat per als més petits, ens presenta alguns dels representants de la fauna del Parc, entre els quals destaquen el ratolí, el roquerol, i un dels mamífers més imponents del parc: el senglar.

Les herbes remeieres

L'Espai Natural és també molt ric en herbes remeieres, aromàtiques i gastronòmiques. La cultura popular ha sabut conservar aquesta saviesa i ens la presenta en la Fira d'Herbes Remeieres de Vilanova de Sau, que des de 1992 té lloc cada any el primer diumenge del mes de juny.

ELS PERFUMS DEL BOSC

(AP)

Quina bona olor!

De nit, quan sec amb els companys de la colla, m'encanta sentir el perfum lleuger de les herbes aromàtiques. Les nostres àvies les feien servir com a remei per a les malalties, i també a la cuina.

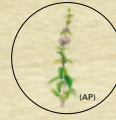
És una de les sensacions més gratificants de l'Espai.

(AP)

EL JOC DE LES FRAGÀNCIES

Fica el nas al forat i mira d'endevinar quina aroma s'hi amaga.
Fes girar el triangle i veuràs si l'has encertada!

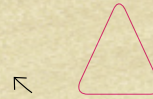
El poliol

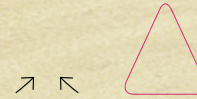
La farigola

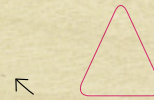
L'espigol

La farigola

El poliol

L'espigol

LES HERBES I LA FIRA

L'Espai Natural és molt ric en herbes remeieres i aromàtiques. La cultura popular ha sabut conservar aquesta saviesa i ens la presenta en la Fira

d'Herbes Remeieres de Vilanova de Sau, que cada any, des de 1992, se celebra a l'entrada de l'estiu, el primer diumenge del mes de juny.

Cada primer diumenge de juny, des del 1992, l'Ajuntament de Vilanova de Sau i l'Herbolari de Sau organitzen la Fira d'Herbes Remeieres i Productes Artesans. La trobada, una de les més importants del país en el seu gènere, inclou rutes botàniques, conferències, exposicions, venda de productes i mostres de plantes medicinals, a més d'exposicions de ceràmica, ciutellenia, fusteria, puntes de cotís o vidrieria.

La pota de cavall

La seva infusió és adequada per a la tos, i per això també se'n diu «tussilag». També té propietats antipèptiques.

El saüc negre

Els seus fruits són excel·lents en confitures, refrescos i, també, en la salsa anglesa Pontack; però han de ser ben madurs, ja que verds són tòxics.

(AP)

(AP)

Fes gira amb força els discos i completars cada escena!

JOC DELS ANIMALS

El roquerol

És un habitant típic de les cingleres de l'Espai i, com les altres orenetes, fa el nu de fang.

(AP)

El senglar

Les cries del senglar tenen unes línies característiques que les han fet menjar bones de diversos noms populars com ara ralons o listons.

(AP)

El ratolí domèstic

És un dels habitants dels camps i de les masies de l'Espai, on s'alimenta de gra i llavors.

(AP)

5. LES AULINES

Descripció del plafó

Al plafó, la Fadrineta de Sau ens explica com l'alzinar, un bosc dens i atapeït, és, juntament amb les cingleres, el millor amagatall per als bandolers... i per als animals.

Les aulines: l'amagatall

Coneguts a la zona amb el nom d'aulines, els alzinars són boscos ombrívols i humits. La seva estructura, tancada i rica en arbusts i lianes, es fa impenetrable fins i tot a la llum del sol, que a penes es pot filtrar entre les capçades sempre verdes de les alzines. Per això l'estrat herbaci és pobre i poc desenvolupat. Alguns roures acompanyen sempre les alzines. Les fulles de l'alzina són perennes, d'un color verd fosc, i tenen l'anvers coriaci i el revers cobert de borrisol, característiques que li eviten una transpiració excessiva durant els estius secs. La fusta d'alzina era la base tradicional per a l'elaboració del carbó vegetal.

Un amagatall també per a la fauna

Els alzinars de l'Espai Natural també són un refugi magnífic per a moltes espècies de fauna. Tot i que són difícils de veure, sovint els animals ens deixen rastres de la seva presència. Si parem l'orella, de ben segur que sentirem el cant de les mallerengues, els tallarols, el gaig o la puput. I tampoc és difícil veure l'esquirol saltant amb agilitat de branca en branca, o les pinyes que ha rosegat per extreure'n els pinyons i que ha deixat caure al terra.

LES AULINES

Quan ens persegueixen els soldats ens encanta amagar-nos a les aulines...

Què diu? Ah, sí, per si no ho sabieu, l'aulina és com en diem aquí de l'alzina.

El bosc d'aulines és l'amagatall perfecte: fosc, embrollat i ple d'arbustos i lianes: qui no el coneix de seguida acaba esgarinxat i perdut!

L'ALZINAR AMAGATALL

L'alzinar és la formació boscosa més atapeïda i fosca de l'Espai. És un bosc dens, amb lianes i un sotabosc arbustiu molt espès que el fa impenetrable. És un recer segur per a la fauna... i per

als llegendaris bandolers. Té una vegetació típicament mediterrània que cobreix bona part del massís de les Guilleries. I si no fos per la intervenció secular de l'home, encara estaria més estesa.

L'alzina

Les fulles d'aquest arbre són perennes, d'un color verd fosc, i tenen l'anvers coriàci i el revers cobert de berrisssol, característiques que li eviten una transpiració excessiva durant els estius secs de la mediterrània. La fusta de l'alzina és fa servir com a llenya i tradicionalment era la base per elaborar el carbó vegetal.

(XPN)

(AP)

(VV)

A VEURE SI ELS VEUS!

Els alzinars de l'Espai Natural són un refugi magnífic per a moltes espècies de fauna. Tot i que són difícils de veure, sovint els animals ens deixen rastres de la seva presència. Si parem l'orella, de ben segur que sentirem el

cant de les mallerengues, els tallarols, el gaig o la puput. I tampoc és difícil veure l'esquirol saltant amb agilitat de branca en branca o les pinyes que ha rosegat per extreure'n els pinyons i que ha deixat caure a terra.

La guineu

La guilla dona nom al massís de les Guilleries i no és difícil observar-la cap al tard, travessant alguna pista forestal o al voltant d'una masia. És, juntament amb el senglar, un dels mamífers més grossos i emblemàtics de l'Espai Natural.

(AP)

El pi roig

El pi roig deu el nom al color de la seva escorça, d'una tonalitat taronjada intensa. El tronc, alt i dret, va ser molt valorat en el passat com a recurs fuster. És un arbre muntanyenc que creix per sobre dels 600 metres d'altitud.

(AP)

El trencapinyes

Ocell especialitzat en l'aprofitament dels pinyons de les coníferes, ja que és capaç d'obrir les pinyes amb el seu bec gruixut i fort. N'és característica la diferència de color entre el mascle, vermell, i la femella, d'un verd groguenc.

(AP)

L'esquirol

L'esquirol és un habitant típic de les pinedes, on es nodreix de pinyons. En aquests boscos, no és difícil trobar a terra pinyes rosegades per aquest animal. Cal dir, però, que també consumeix castanyes, faves, insectes i cargols.

(AP)

Les mallerengues

Grup de mussons molt abundants a les pinedes, encara que també viuen en altres tipus de boscos, als horts i prop de les masies. Les més abundants a l'Espai Natural són la mallerenga carbonera i la mallerenga blanca.

(AP)

El boix

Arbust característic dels sòls calcaris, tan abundants a l'Espai Natural. La seva fulla coriàcia, dura i brillant, el defensen bé de la dessecació mediterrània. La fusta és densa i resistent a l'aigua, i s'ha emprat en torneria.

(AP)

La puput

Ocell molt característic per la cresta erigida de plomes i pel seu crit onomatopèic. És habitual als alzinars i altres boscos, però no dubta a apropiarse als marges dels camins i dels conreus.

(AP)

El conill

L'habitat preferent del conill són els marges dels conreus i els voltants de les masies, però també es corrent als boscos. Si caminen en silenci el capteixen, no és difícil veure'ls badant pels camins i pels camps.

(AP)

La geneta

També anomenat gat mesquer, aquest carnívor de la grandària d'un gat té l'alzinar com a habitat de preferència, per bé que volta per tota mena de boscos planifolis. Amb la guineu i el gorjablanc, és un dels carnívors més comuns de l'Espai Natural.

(AP)

6. COM M'AGRADA LA FRESCA DEL BOSC!

Descripció del plafó

El plafó ens presenta els ecosistemes més exuberants de l'Espai Natural, formats per roures, faigs i castanyers, i també d'alguns dels seus habitants més espectaculars, com els senglars. La Fadrineta de Sau també ens parla dels oficis tradicionals del bosc.

Els caducifolis

Els boscos caducifolis cobreixen una bona part de l'Espai Natural, i no dubten a enfilarse pels espadats. A més dels roures, els castanyers i els faigs, són components d'aquests boscos la blada, els aurons blanc i negre, la moixera de pastor i, als punts més elevats, el llorer-cirer de Portugal. L'interior dels boscos caducifolis és ombrívol i humit, amb falgueres i molses, i dona recer a una gran varietat de fauna.

Els grans mamífers

El senglar és el mamífer més espectacular de la serra necessita la coberta del bosc per amagar-s'hi i per trobar-hi l'aliment —agllans, bulbs, arrels i rizomes, però també petits invertebrats. En els darrers anys han augmentat de molt les seves poblacions a causa de l'absència de predadors naturals i de l'elevada taxa de reproducció de l'espècie.

Els bosquerols

Les colles de bosquerols dedicaven bona part del seu temps a tallar fusta. El roure es feia servir per a les bigues de les cases.

El pi era molt utilitzat com a fusta de serra, i el roure i l'alzina, per a llenya.

L'alzina també es destinava al carboneig i, per la seva duresa, als mànecs d'eina i a les rodes de carro.

La fusta del castanyer també s'emprava per a la fabricació de bigues, botes, caixes d'arengada i barrils. Els roders eren els bosquerols especialitzats a esberlar per la meitat les perxes de castanyer.

COM M'AGRADA LA FRESCA DEL BOSC!

(AP)

Al capvespre, surto a passejar entre els faigs i els roures i les fulles mullades em toquen la cara.

M'enamora l'olor de la terra humida i els crits d'alerta de la merla i del gaig.

(IR)

ELS BOSCOS CADUCIFOLIS

Els boscos caducifolis cobreixen una bona part de l'Espai Natural i no dubten a enfilar-se pels espadats. A més dels roures i els faigs, integren aquests boscos la blada, els aurons blanc i negre, la moixera de pastor i,

als punts més elevats, el llorer-cirer de Portugal. L'interior dels boscos caducifolis és ombrívol i humit, amb falgueres i moïses, i dona recer a una gran varietat de fauna.

(AP)

Els roures

Tot i que hi podem trobar fins a quatre espècies de roures, el martinenc és el més abundant a l'Espai Natural, i el principal component de les seves extenses rouredes. Les fulles, densament pubescentes al revers, queden adherides a la branca un cop seques.

(AP)

El castanyer

El castanyer ha estat sotmès tradicionalment a l'aprofitament forestal dels fruits, la fusta dels arbres grossos i les perxes dels rebrots. A la castanyeda de Fogueres, a Vilanova de Sau, se'n conserven alguns peus centenaris.

(AP)

La fageda

A les Guilleries, la fageda ocupa els vessants obacs per sobre dels 900 metres d'altitud, i arriba a enfilar-se fins als cims, a alguns dels quals ha donat el nom, com ara el turó de Faig Verd, el punt culminant de l'Espai Natural.

(AP)

El grèvol

És un dels pocs arbustos característics del sotabosc de les fagedes. Els seus fruits vermells, que maduren a l'hivern, són un important recurs alimentari per a la fauna. És per això que l'espècie està legalment protegida.

(AP)

El plòt verd

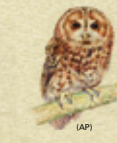
No és difícil d'observar. Té quatre dits que li permeten arregar-se fermament als troncs per fer-hi el forat d'entrada al niu, mentre que les plomes de la curta cua li proporcionen un punt de suport.

(AP)

El tió gris

És una espècie emblemàtica de l'Espai Natural. Associada a l'existència de boscos madurs, aprofita les cavitats dels arbres per fer-hi el niu, però també les construccions humanes. A l'hivern manté una hibernació que es pot allargar durant uns quants mesos.

(AP)

El gamarús

Aquest rapinyaire nocturn, molt comú a l'Espai protegit, és identificable per la seva veu nocturna, consistent en un doble engarri, dolç i vifallat. De vegades construeix el niu en el forat d'un arbre vell, sovint un roure o un castanyer.

(AP)

El porc senglar

És el mamífer més gran de tot aquest territori. Menja aglans, bulbs, arrels, rizomes i petits invertebrats. En els darrers anys n'ha augmentat molt la població a causa de l'absència de predadors.

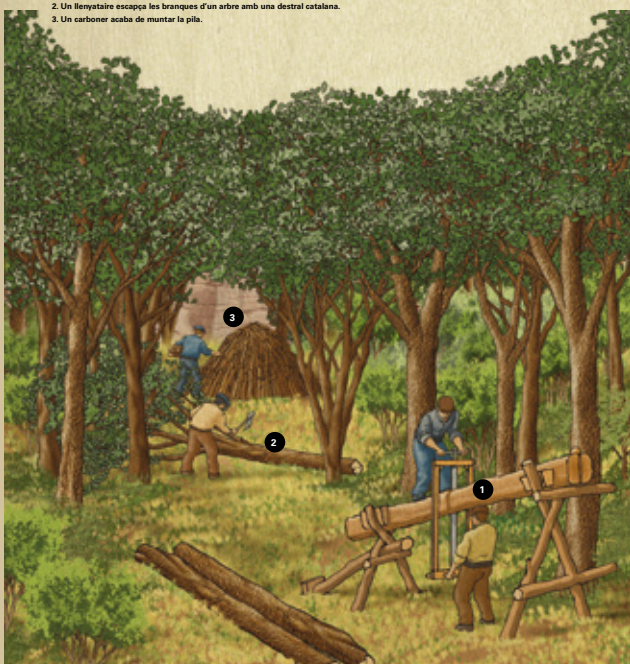
ELS BOSQUEROLS

Les colles de bosquerols dedicaven bona part del seu temps a tallar fusta. El roure es feia servir per a les bigues de les cases. El pi era molt utilitzat com a fusta de serra, i el roure i l'alzina, per a llenya. L'alzina també es destinava al carboneig i, per la seva

duresa, als màncos de les eines i a les rodes de carro. La fusta del castanyer també s'emprava per a la fabricació de bigues, botes, caixes d'arengada i barrils. Els rodors eren els bosquerols especialitzats a esberlar per la meitat les perxes de castanyer.

1. Dos bosquerols s'assemblen els troncs longitudinalment per fer-ne taulons.
2. Un llenyataire escappa les branques d'un arbre amb una desral catalana.
3. Un carboner acaba de muntar la pila.

(JSPB)

Què fa aquest home?

(AP)

Fa una pila de llenya per fer carbó vegetal. La llenya es cobreix amb terra i crema amb poc oxigen. La cocció dura dues setmanes.

7. AIGUA I ROCA

Descripció del plafó

La Fadrineta de Sau ens presenta el contrast els cingles i els rius, entre l'aigua i la roca, dos elements característics de l'Espai Natural i de la colla de bandolers:

Les cingleres són el nostre amagatall. Amb la colla, enfilem per camins costeruts que s'obren pas entre parets verticals de roca. I de vegades ens visiten el roquerol i el pela-roques.

En canvi, les rieres i els rierols són les nostres vies de comunicació. Quan caminem pel fons de la vall sentim el cant de l'aigua i la frescor de la vegetació de ribera.

Els boscos de ribera

La riera Major ens mostra bons exemples de bosc de ribera, una formació caducifòlia d'un verd clar que segueix en paral·lel el recorregut dels cursos d'aigua. Els diferents tipus d'arbres que constitueixen els boscos de ribera, com les vernedes, molt ben conservades, es disposen en franges paral·leles, més o menys allunyades del riu en funció del seu requeriment d'humitat.

Els grans mamífers

El senglar és el mamífer més espectacular de la serra que necessita la coberta del bosc per amagar-s'hi i per trobar-hi l'aliment —agllans, bulbs, arrels i rizomes, però també petits invertebrats. En els darrers anys han augmentat de molt les seves poblacions a causa de l'absència de predadors naturals i de l'elevada taxa de reproducció de l'espècie.

Els senyors de l'espadat, els senyors de la ribera

Com els companys de la Fadrineta, els animals i les plantes del l'Espai Natural es desenvolupen molt bé sobre els cingles i els cursos d'aigua. L'aufrany és un voltor petit, de color blanc i negre, que durant els darrers anys ha anat regularment als repeus de les cingleres de les Guillerics-Savassona entre el març i l'agost, moment en què retorna cap a l'Àfrica. Encara que el seu aliment preferent és el bestiar mort, també aprofita altres despulles i restes dels abocadors. L'aufrany és una de les rapinyaires de major valor de l'Espai Natural. L'acompanyen als cingles el pela-roques, el roquerol i el falcó, en companyia de l'orella d'ós, una planta tropical relíquia de temps passats.

A l'aigua, el tritó pirinenc viu als fons pedregosos, en companyia del barb de muntanya, mentre el blauet, de color vistós i cridaner, esdevé un bon indicador de la qualitat dels ecosistemes on viu. S'alimenta principalment de peïxos, que captura llançant-se a l'aigua en picat com una sageta.

AIGUA I ROCA

Les cingleres són el nostre amagatall. Amb la colla, enfilem per camins costeruts que s'obren pas entre parets verticals de roca. I de vegades ens visiten el roquerol i el pela-roques.

En canvi, les rieres i els rierols són les nostres vies de comunicació. Quan caminem pel fons de la vall sentim el cant de l'aigua i la frescor de la vegetació de ribera.

El Ter i la riera Major

Els meandres del Ter i les aigües de la riera Major creen una gran xarxa territorial, amb ambients ecològics de ribera d'una gran riquesa biològica. És el llegat d'un riu mil·lenari: el Taceram ibèric, l'Alba romà, el nostre Ter.

El bosc de galeria

La riera Major ens mostra bons exemples de bosc de ribera, una formació caducifòlia d'un verd clar que segueix en paral·lel el recorregut dels cursos d'aigua. Els diferents tipus d'arbres que constitueixen els boscos de ribera, com les vernedes, molt ben conservades, es disposen en franges paral·leles, més o menys allunyades del riu en funció del seu requeriment d'humitat.

ELS SENYORS DE L'ESPADAT

L'aufrany

L'aufrany és un voltor petit, de color blanc i negre, que durant els darrers anys ha anat regularment als repeus de les cingleres de les Guilleries-Savassona entre el març i l'agost, moment en què retorna cap a Àfrica. Encara que el seu aliment preferent és el bestiar mort, també aprofita altres despulles i restes dels abocadors. L'aufrany és una de les rapinyaires de major valor de l'Espai Natural.

L'orella d'os

Es tracta d'un relleu d'una flora tropical prequaternària que va quedar aïllada en l'àmbit geogràfic europeu a conseqüència de les oscil·lacions climàtiques del planeta. Ocupa preferentment les esquistes de les cingleres calcàries.

El falcó

El falcó és un dels ocells rapinyaires més característic de les Guilleries-Savassona. Aprofita els petits relleus en les cingleres de l'Espai Natural per fer-hi el niu i s'alimenta sobretot de petits animals.

ELS SENYORS DE LA RIBERA

El vany

És un bon indicador de salut ambiental de la vegetació de ribera. La fulla s'assembla a la del faig, però se'n distingeix per la retallada de la part apical.

El tòst pirolenc

Troba, a les Guilleries-Savassona, el seu límit meridional de distribució. Viu a les aigües fredes de les capçaleres, sobretot als gorgs de fons pedregos.

El blauet

De color vistós i cridaner, el blauet és un bon indicador de la qualitat dels ecosistemes on viu. S'alimenta principalment de peixos, que captura llançant-se a l'aigua en picat com una sageta.

El barb de muntanya

El peix més característic de l'Espai Natural ha vist alterat el seu ecosistema per la introducció d'espècies invasores, com ara el barb cua-roig.

8. UNA TERRA D'HISTÒRIA

Descripció del plafó

La Fadrineta fa un petit recorregut pel patrimoni històric de l'Espai Natural, fent èmfasi especial, com no podia ser d'altra manera, en les llegendes de bandolers, en les pedres de Sant Feliuet i, sobretot, en la història recent de Sau.

La Fadrineta i els bandolers

El bandolerisme dels segles XVI i XVII va ser comú a les Guillerries i Savassona, i representa la disputa entre els bàndols dels nyerros i els cadells. El pedrenyal, l'arma que es disparava amb la pedra foguera, ha esdevingut el seu símbol. Jaume Melianta, el Fadri de Sau, va néixer a Sant Romà de Sau, el poble avui submergit sota el pantà i va ser el lloctinent del cèlebre Serrallonga. Altres bandolers de la comarca van ser en Perot Rocaguinarda, l'Escrivanet, el Toca-Sons i en Becaina.

Les pedres de Sant Feliuet

La llegenda diu que la pedra dels Sacrificis, a tocar de Sant Feliuet de Savassona, era un lloc venerat per les bruixes. La que no havia exercit l'ofici amb maldat era executada sobre la pedra i la seva sang es recollia mitjançant les canals que encara s'hi veuen excavades. Els voltants de Sant Feliuet, amb el caos de pedres disperses al mig de l'alzinar, les inscripcions gravades a la roca, i el santuari dalt del turó, generen llegendes encara avui.

Sant Romà i el pantà

Sant Romà de Sau era una petita vila situada al peu dels cingles del turó de la Força i la canal del Castell, en la qual vivien una cinquanta veïns, i amb una petita església, consagrada a sant Romà. El pantà de Sau es va començar a construir l'any 1949, segons un disseny del qual ja es parlava el 1936. Va ser aixecat segons la tècnica coneguda amb el nom de gravetat pura. La resclosa fa 83 metres d'altura i 260 de llargada. Els 177 metres cúbics d'aigua de l'embassament permeten la generació de 90 milions de quilowatts/hora. A més, avui compleix funcions socials de lleure i és un sistema ecològic singular, al bell mig de l'Espai Natural de les Guillerries-Savassona.

UNA TERRA D'HISTÒRIA

(AP)

El Fadri de Sau i els altres

El bandolerisme dels segles xvi i xvi va ser comú a les Guilleries i Savassona, i representa la disputa entre els bàndols dels rymros i els cadells. El padrenyal, l'arma que es disparava amb la pedra foguera, ha esdevingut el seu símbol. Jaume Meliànt, el Fadri de Sau, va néixer a Sant Romà de Sau, el poble avui submergit sota el pantà, i va ser el llocínt del cèlebre Serrallonga. Altres bandolers de la comarca van ser en Perot Rocaguinarda, l'Escrivanet, el Toca-sons i en Becaina.

(AP)

Ui, si n'ha passat, de gent, per aquestes contrades!

Però ben segur que l'època més emocionant ha estat la dels bandolers! I el meu pare, el Fadri de Sau, va ser el millor! Tot i que no pas l'únic: n'has sentit a parlar, d'en Serrallonga o d'en Perot Rocaguinarda?

Anys després va arribar la construcció del pantà, i el paisatge va quedar un xic canviat.

Però ara tenim l'Espai Natural i la gent torna a visitar les muntanyes!

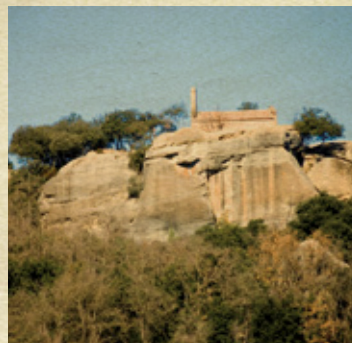

(AP)

SANT FELIUET I LES PEDRES

La llegenda diu que la pedra dels Sacrificis, a tocar de Sant Feliuet de Savassona, era un lloc venerat per les bruixes. La que no havia exercit l'ofici amb maldat era executada sobre la pedra i la seva sang es recollia mitjançant les canals que encara

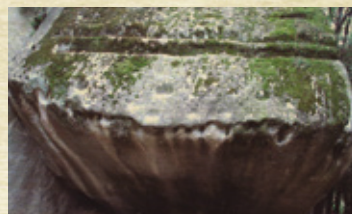
s'hi veuen excavades. Els voltants de Sant Feliuet, amb el caos de pedres disperses al mig de l'alzinar, les inscripcions gravades a la roca i el santuari dalt del turó, generen llegendes encara avui.

Sant Feliuet (IR)

Exterior (dalt) i interior de l'ermita de Sant Feliuet (KC)

Pedra dels Sacrificis (XPN)

Detall d'una creu gravada en una pedra de Sant Feliuet (XPN)

SANT ROMÀ I EL PANTÀ

«Sant Romà de Sau, petita vila situada, a 340 m d'altitud, al peu dels imposants penyals del turó de la Força i la canal del Castell. Es compon d'unes poques cases, l'antiguitat de les quals és anunciada per les llindes, amb inscripcions dels segles xvi i xvii. Sobre elles s'alça l'església, consagrada a sant Romà. [...] La vila, en la qual viuen uns cinquanta veïns, pertany al municipi de Vilanova de Sau. Té els dies comptats, ja que està destinada a desaparèixer sota les aigües del pantà la resclosa del qual s'està construint a 2 km de la població, aigües avall del Ter.»

Agustí Cardós
Guilleries (1952)

La vall de Sau (1920)

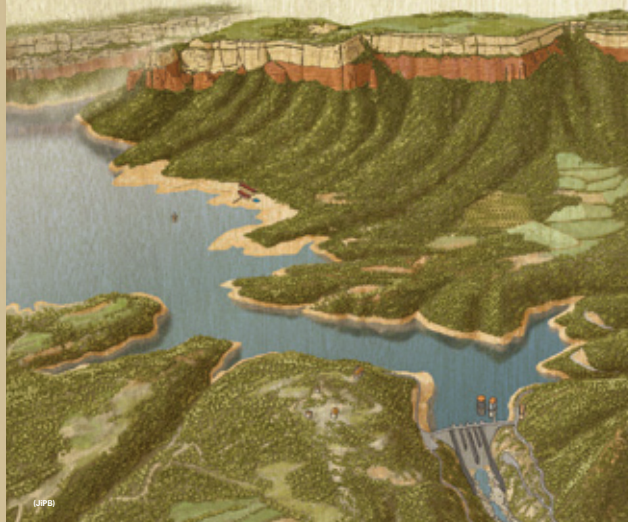

(AIPB)

LA CONSTRUCCIÓ DEL PANTÀ

El pantà de Sau es va començar a construir l'any 1949, segons un disseny del qual ja es parlava el 1936. Va ser aixecat segons la tècnica coneguda amb el nom de gravetat pura. La resclosa fa 83 metres d'alçària i 260 de llargada. Els 177 metres cúbics d'aigua de l'embassament permeten generar 90 milions de quilowatts/hora. A més, avui compleix funcions socials de lleure i és un sistema ecològic singular, al bell mig de l'Espai Natural de les Guilleries-Savassona.

L'embassament de Sau (1962)

(AIPB)

9. VERDAGUER

Descripció del plafó

Ens pregunta la Fadrineta: Us agrada la poesia? Doncs sapigheu que a les Guillerries-Savassona tenim un dels poetes més grans de la nostra història: Jacint Verdaguer, Mossèn Cinto, nascut a Folgueroles, on hi ha el seu museu. Ell també va recollir alguna de les llegendes de l'Espai Natural. Com la dels Nitons. Per això el meu gosset es diu així!

Verdaguer

L'Espai Natural de les Guillerries-Savassona ha inspirat la creativitat dels escriptors, per bé que la magnitud literària d'un dels seus fills destaca d'una manera especial. Efectivament, Jacint Verdaguer, nascut a Folgueroles, és, més enllà d'una de les figures cabdals de les lletres catalanes, algú que ha conegut en directe i en la intimitat de les coses que són pròpies, els paisatges de l'espai.

Els ocells i les plantes

Verdaguer és un gran coneixedor de les plantes i els animals, especialment d'aquells que té ocasió de descobrir en la seva infantesa en aquells mateixos paisatges que avui formen part de l'Espai Natural. A «Què diuen els ocells?», ens revela la interpretació que la gent fa del cant de diverses espècies. Vet aquí el cas de la mallerenga:

«Els pobres fangadors de la plana de Vic són del parer que aqueix ocell es riu d'ells, i quan amb prou feina pitgen la fanga per fer-la entrar dins la terra, a tall de mofa els diu: Pitja, Pere; pitja, Pere.
Ja t'hi tinc, ja t'hi tinc!»

Els nitons

El Nitó és el gos de la Fadrineta de Sau. I això és perquè els nitons —uns dimonis banyuts i negres que encalquen els pagesos atemorits— són una clara referència al gorg dels Llitons, a tocar de Folgueroles. A «Tempesta a les Guillerries», mossèn Cinto ens en parla:

«Passades les primeres serres, trobem un gorg, anomenat dels Nitons, que fa feresa d'aguaitar des del camí, entra els arços i romegueres que l'amaguen. Lo torrent hi salta des de nostres peus entre dues espadades roques de foc que el reben encaixonant i se n'engolen cap a la fondària, que no és més que la d'un pou, i en la fosca s'hi veuen bellugar les escumes i la sorra. Jo no havia sentit a parlar del gorg dels Nitons, però bé massa que me'n parlà abans de gaire un vell llenyataire.»

VERDAGUER

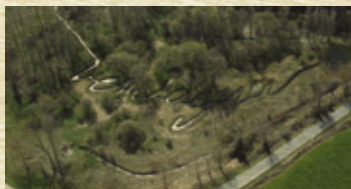

Retrat de Verdaguer fet per Ramon Casas

Us agrada la poesia?

Doncs sapigau que a les Guilleries-Savassona tenim un dels poetes més grans de la nostra història: Jacint Verdaguer, Mossèn Cinto, nascut a Folgueroles, on hi ha un museu dedicat a ell.

Ell també va recollir alguna de les llegendes de l'Espai Natural, com la dels nítons. Per això el meu gosset es diu així!

Signatura de Verdaguer a la Font Trobada

A Tempesta a les Guilleries, mossèn Cinto ens parla dels nítons, els dimonis banyuts i negres que encalcn pagesos atemorits.

Els nítons

«Passades les primeres serres, trobem un gorg, anomenat dels Nítons, que fa feresa d'aguaitar des del camí, entre els arços i romegueres que l'amaguen. Lo torrent hi salta des de nostres peus entre dues espadades roques de foc que el reben encaixonant i se n'engolen cap a la fondària, que no és més que la d'un pou, i en la fosca s'hi veuen bellugar les escumes i la sorra.»

Verdaguer és un gran coneixedor de les plantes i els animals que coneix en la seva infantesa als paisatges de les Guilleries-Savassona. A *Què diuen els ocells?* ens descriu el cant de la mallerenga.

Els ocells i les plantes

«Els pobres fangadors de la Plana de Vic són de parer que aqueix ocell es riu d'ells, i quan amb prou feina pitgen la fanga per fer-la entrar dins la terra, a tall de mofa els diu: Pitja, Pere; pitja, Pere. Ja t'hi tinc, ja t'hi tinc!»

En un pròleg a *Lo castell de Savassona*, del seu cosí Joaquim Salarich, Verdaguer ens fa una descripció encertada del paisatge de les terres de Savassona, que donen nom a l'Espai Natural i que separen «la plana de Vic de les Guilleries».

Savassona

«Eixes muntanyes de Savassona, on hi entrellacen ses branques amb bona germanor el roure revellit i la revellida alzina, el teix sempre verd i el pi de rodona capçada, amagant les roques vermellenques i la terra amb sos braços i fullatge, són les que divideixen la Plana de Vic de les Guilleries, la terra de la gent de l'art del camp, senzilla i reflexiva, i la dels pastors i llenyataires; l'encontrada on nasqueren tants homes eminents en ciència o santedat i la comarca on feren niu multitud de bandolers.»

Folgueroles

«No és gaire obirador damunt lo mapa mon estimat poblet de Folgueroles: son nom és una titlla al peu del nom de les ciutats superbes, però Déu l'ha posat entre les dues muntanyes capitals de nostra terra, com bri d'herba entre enormes mil·liars.»

Ayres del Montseny

El roure martinenc

El teix

ALTRES AUTORS

Ramon Montanyà

Pintor que té alguns quadres amb imatges de la plana de Vic i dels meandres del Ter, amb rerefons de les muntanyes de les Guilleries.

Pilarín Bayés

Ha pintat alguns paisatges de l'Espai Natural, com els dibuixos que acompanyen la «Petita història de Jacint Verdaguer», de l'Editorial Mediterrània.

Fidel Bofill

Pintor i poeta que va tenir l'estudi al bell mig de l'Espai Natural, a tocar del pantà i dels cingles, a Vilanova de Sau.

Josep Pagespetit

Destaca com a dibuixant i pintor, i també com a pessebrista. Es va inspirar sovint en els paisatges osonencs de l'Espai Natural, com les il·lustracions al carbó que va fer per al llibre «Folgueroles, societat i vida d'un poble».

Anton Carrera

Pintor i poeta molt lligat a la població de Sant Julià de Vilatorrada que s'ha inspirat en els paisatges de l'Espai Natural per desenvolupar la seva obra.

10. UN PARC PER A TOTHOM

Descripció del plafó

El darrer plafó ens detalla com funciona la gestió de l'Espai Natural i quins són els seus objectius de conservació, desenvolupament econòmic de la població i ús públic.

El Consorci i la Xarxa de Parcs Naturals

L'Espai és un territori de gran valor natural i patrimonial que té un projecte de conservació impulsat per les administracions que componen el Consorci de l'Espai Natural de les Guilleries-Savassona: la Diputació de Barcelona i els ajuntaments de Folgueroles, Sant Julià de Vilatorrada, Tavèrnoles, Vilanova de Sau i Sant Sadurní d'Osona.

L'Espai Natural forma part de la Xarxa de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona, formada per 12 territoris protegits de gran valor paisatgístic, ecològic i cultural. La Xarxa inclou més de 100.000 hectàrees en 100 municipis. La Xarxa protegeix els valors naturals i culturals dels parcs i aposta per l'equilibri entre la conservació del medi, el desenvolupament econòmic de la població i l'ús públic i l'educació ambiental.

Guilleries-Savassona també forma part del Pla d'Espais d'Interès Natural de Catalunya (PEIN) i de la xarxa europea Natura 2000.

La conservació ecològica i cultural

L'Espai Natural presta suport a la recerca en els àmbits de l'ecologia, la història i el patrimoni arquitectònic, en col·laboració amb altres institucions, entitats naturalístiques i culturals i museus de l'àmbit de l'espai natural.

El desenvolupament econòmic de la població

L'Espai Natural garanteix l'activitat tradicional i encoratja els qui treballen amb els productes locals per afavorir el desenvolupament econòmic sostenible de la zona.

L'ús públic i l'educació ambiental

El Consorci del Parc gestiona l'espai protegit, dissenya una oferta d'ús públic i educació ambiental respectuós i sostenible, i alhora garanteix la preservació dels ecosistemes, del patrimoni cultural i dels usos tradicionals.

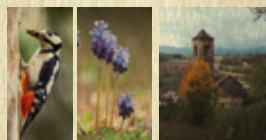
UN ESPAI NATURAL PER A TOT HOM

L'Espai Natural de les Guilleries-Savassona és un territori de gran valor natural i patrimonial que té un projecte propi de gestió i conservació. Aquest projecte està impulsat per les administracions que componen el Consorci de l'Espai Natural i és la clau per garantir el desenvolupament econòmic, l'ús públic i la protecció de la biodiversitat, del paisatge i del patrimoni cultural. A més, l'Espai Natural forma part d'un projecte global que constitueix la Xarxa de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona.

La Xarxa de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona està formada per 12 espais naturals de gran valor paisatgístic, ecològic i cultural. Protegeix més de 100.000 hectàrees en més de 100 municipis i aposta pels valors naturals i culturals dels parcs. La Xarxa garanteix l'equilibri entre la preservació del medi, el desenvolupament econòmic de la població i l'ús públic i l'educació ambiental.

Xarxa de Parcs Naturals de la Diputació de Barcelona

L'Espai Natural de les Guilleries-Savassona també forma part del Pla d'Espais d'Interès Natural de Catalunya (PENI) i de la xarxa europea Natura 2000.

Espai natural protegit

L'ÚS PÚBLIC

El Consorci que gestiona l'Espai Natural dissenya una oferta d'ús públic respectuós i sostenible, i alhora garanteix la preservació dels ecosistemes, del patrimoni cultural i dels usos tradicionals.

L'Espai Natural disposa d'una xarxa de punts d'informació i l'objectiu dels quals és proporcionar als visitants els elements per descobrir la realitat natural i cultural de l'espai. El conjunt d'equipaments es completa amb un seguit d'àrees d'espai, una escola de natura i la Casa Museu Verdaguier.

La major part d'aquests equipaments es gestionen a través de la signatura de convenis de col·laboració amb els diferents ajuntaments. L'Espai Natural acull l'edició anual del programa de la Xarxa de Parcs Naturals «Viu el parc», que ofereix una sèrie d'activitats plàstiques, escèniques, musicals, literàries i de difusió del patrimoni natural i cultural en els municipis de l'Espai Natural cada any durant la tardor.

L'Espai disposa d'un Pla d'itineraris que ofereix als ciutadans un conjunt de passejades de descoberta i d'interpretació del paisatge. Per la seva banda, la senyalització té una doble finalitat: orientar els visitants i facilitar-los pautes sobre la conducta que cal observar-hi.

(XPN)

(XPN)

(XPN)

(XPN)

(XPN)

LA CONSERVACIÓ

L'Espai Natural treballa per la conservació dels seus valors naturals i patrimonials i dona suport a la recerca en els àmbits de l'ecologia, la història i el patrimoni arquitectònic, en col·laboració amb altres institucions, museus i entitats naturalístiques i culturals.

L'Espai participa en diversos programes de seguiment de fauna indicadora de l'estat de conservació del medi natural que es fan en l'àmbit català, espanyol i europeu: papallones diürnes, ocells comuns, petits mamífers, senglers i cabirols.

Ahora, desenvolupa altres programes de seguiment de fauna i flora prioritària, com ara els de la flora amenaçada, les orquídies, els rapinyaires com l'aufrany i el voltor, els ratpenats

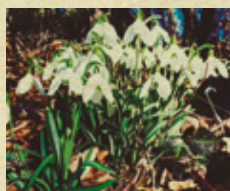
i el lírio gris. També fa el seguiment i l'estudi de les plagues que afecten diferents àmbits de l'Espai Natural, com l'eruga defoliadora del boix. La conservació del patrimoni cultural és un altre dels objectius prioritaris de l'Espai Natural. El suport a les excavacions arqueològiques als pobles ibèrics n'és un bon exemple.

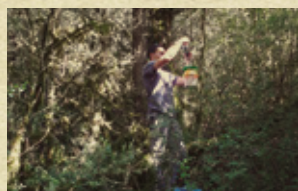
(XPN)

(XPN)

(XPN)

(XPN)

EL DESENVOLUPAMENT ECONÒMIC

L'Espai Natural potencia i garanteix l'activitat tradicional i esperona els qui treballen amb els productes locals per afavorir el desenvolupament econòmic sostenible.

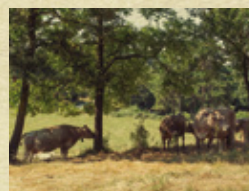
L'activitat agrícola, ramadera i forestal és encara un dels patrimonis més rics de les Guilleries-Savassona. Des de l'Espai Natural es treballa per compatibilitzar el seu manteniment amb la conservació ecològica.

L'adaptació dels boscos als efectes del canvi climàtic és un projecte de futur que s'està començant a desenvolupar i que serà molt important per atenuar els efectes que podria provocar el canvi climàtic sobre els ecosistemes naturals.

L'Espai Natural afavoreix els productes locals generats sota criteris de sostenibilitat i fomenta l'activitat d'associacions compromeses amb el medi ambient.

(IR)

(VI)

(XPN)

FONTS DE CONSULTA

Tot seguit oferim informació addicional sobre l'Espai Natural de les Guillerries-Savassona i sobre alguns aspecte relacionats amb el seu patrimoni ecològic o cultural.

Espai Natural de les Guillerries-Savassona. Xarxa de Parcs Naturals. Diputació de Barcelona

<https://parcs.diba.cat/web/guilleries>

Xarxa de Parcs Naturals. Diputació de Barcelona

<http://parcs.diba.cat>

L'informatiu dels Parcs

Informació sobre els parcs de la Xarxa de Parcs Naturals

<http://parcs.diba.cat/web/l-informatiu>

Viu el Parc. Programa escolar

Programa de coneixement del Parc adreçat a escolars

<http://www.viuelparc.org>

La Xara i el Pau i la Fadrineta de Sau

Conte de la col·lecció de La Xara i el Pau sobre el Parc de Guillerries-Savassona

[Conte en pdf](#)

Educació ambiental

Programes, serveis i equipaments de la Xarxa de Parcs Naturals

<http://parcs.diba.cat/web/educacio-ambiental>

CRÈDITS DE L'EXPOSICIÓ

Coordinació

Gabinet de Premsa i Comunicació
de la Diputació de Barcelona

Coordinació tècnica

Gerència de Serveis d'Espais
Naturals de la Diputació de
Barcelona
Consorci de l'Espai Natural de les
Guilleries-Savassona

**Continguts, disseny gràfic i
infografia**

Eggeassociats

Il·lustracions

Agnès Perelló (AP)
Jordi Ballonga i Pol Ballonga
(JiPB)

Fotografies

Arxiu de la Xarxa de Parcs
Naturals (XPN)
Iñaki Relanzón (IR)
Kim Castells (KC)
Venus Villa (VV)
Xevi Vilaregut (XV)

Cartografia

Xarxa de Parcs Naturals de la
Diputació de Barcelona

Producció audiovisual

Bruna González
Venus Villa

Producció

DIGIT

Agraïments

Serveis tècnics i personal del
Consorci de l'Espai Natural de les
Guilleries-Savassona

Informació
Oficina del Parc

Carrer Guillerries, 5
08519 Vilanova de Sau
A/e: en.guillerries@diba.cat
Tel. 938 847 888
Fax 938 847 887

Espai Natural de les
Guillerries-Savassona

Diputació
Barcelona

| Xarxa de Parcs Naturals